

BOEKAANKONDIGING.

Frank Billings. *Focal infection*, the Lane medical lectures, delivered on September 20, 21, 22, 23 and 24, 1915 Stanford University Medical School San Francisco, California. D. Appleton and Company New-York and London 1916. f 4.95.

Het boekje, waarvan de Redactie mij een aankondiging voor dit Tijdschrift verzocht, bestaat, zooals uit den titel reeds blijkt, uit een vijftal door Billings, den clinicus van Rush Medical College te Chicago, gehouden lezingen. Het zijn beschouwingen over het verband, dat tusschen locale infectieprocessen en algemeene ziekte moet worden aangenomen.

Door een meer dan twaalfjarige samenwerking tusschen clinici, pathologen en bacteriologen met medewerking van chemici, hebben Billings c. s., onder wie terecht in de eerste plaats de bacterioloog Rosenow genoemd wordt, zich uit een rijk feitenmateriaal een juiste voorstelling trachten op te bouwen omtrent de ontstaanswijze van verschillende ziekten, waarvan de aetiologie en pathogenese nog vaak onvoldoende verklaard waren.

Uit den aard der zaak zijn het niet alles nieuwste snuffjes, die de schrijver hier ter algemeene kennis brengt. In de Engelsch-Amerikaansche geneeskundige tijdschriften zijn in den loop dier jaren verschillende publicaties van Billings en Rosenow en hun medewerkers verschenen met mededeelingen over de verschillende onderdeelen, die in dit boekje tot een geheel zijn verwerkt, wat het lezen veraangenaamt en waardoor de stof in meer overzichtelijken vorm ter lezing wordt aangeboden.

Onder brandpunt (focus) van infectie verstaat B een

omschreven weefselgedeelte, dat met pathogene microorganismen is besmet. De primaire »brandpunten« zijn gewoonlijk in weefsels te vinden, die met de huid of met een slijmhuiddoppervlakte in direct verband staan. Door een langs aangrenzende weefsels voortschrijdend, of door de bloedbaan of de lymphevaten zich uitbreidend infectieproces ontstaan zoogenaamde »secundaire brandpunten«.

Over de plaats dier primaire besmette haarden in het lichaam en de ontstaanswijze er van worden in »lecture I« duidelijke uiteenzettingen gegeven. Vooral op mond, keel en neus met de verschillende bijholten wordt terdege de aandacht gevestigd, en infectie van de tanden en kaken met de pyorrhoea dentalis en abscessus alveolaris verheugt zich in schrijvers gerechtvaardigde belangstelling. Beschouwingen over vatbaarheid en gevoeligheid, vermelding van de haematogene en lymphogene verspreidingswijze en een kort aanstippen van de overgevoeligheid (anaphylaxie) vormen het verdere onderwerp van dit algemeene overzicht.

Een tweede hoofdstuk is voornamelijk van bacteriologisch belang. Het overgaan van de verschillende streptococcen en pneumococcenstammen in elkander, waarbij onder invloed van verschillende kweekverhoudingen niet alleen hun morphologie en cultureele bijzonderheden, maar ook hun pathogeniteit quantitatief en qualitatief wijziging ondergaat, wordt er uitvoerig in besproken. Van algemeen biologisch belang zijn de zeer interessante, op dierproeven steunende beschouwingen over het verkrijgen van electieve weefselaffiniteit dier microben. Het onderwerp eischt weliswaar eenig algemeen begrip van bacteriologische vraagstukken, maar schijnt mij niettemin ook voor niet-bacteriologen belangrijk genoeg om gelezen te worden, zoowel door geneeskundigen als door den tandarts, die wat verder wil kijken dan zijn tanden lang zijn.

De verschillende acute en chronische algemeene ziekten, die, wat hun aetiologie betreft, volgens den schrijver aan focale infecties moeten worden toegeschreven, passeeren in

het derde en vierde opstel de revue, terwijl het laatste (vijfde) de behandeling bespreekt, waarbij een radicale verwijdering van de vastgestelde primaire en zoo noodig ook der secundaire infectiehaarden een zeer belangrijke rol wordt toebedeeld. Ook hier is dus behandeling van den mond in vele gevallen aangewezen.

Hoewel dit boekje niet bepaald voor tandartsen geschreven werd, achtte referent het zijn taak het verzoek van de redactie op die wijze te moeten beantwoorden, dat op het eventueele belang, dat dit werkje voor tandartsen zou kunnen hebben, in het bijzonder gelet werd. Dit vooropstellende mag ik dan ook wel zeggen, dat het aangenaam leesbare boekje ook voor den tandarts de moeite van het bestudeeren wel waard is. Hem te wijzen op het nut van een goede behandeling van pyorrhoea en alveolairabsces zou uit ref. mond belachelijk klinken; hem aan te raden kennis te nemen van de verschillende nadeelige gevolgen, die aan het niet behandeld worden van o.a. die genoemde aandoeningen door den schrijver worden toegeschreven, meent hij zich te mogen veroorloven.

Dat echter met de door Billings c. s. gegeven verklaring de pathogenese van de verschillende door hem genoemde ziekten voor alle concrete gevallen zou vaststaan, is naar mijn meening nog niet bewezen. In het boekje wordt evenwel het vraagstuk speciaal van het door den schrijver ingenomen standpunt uit belicht; voor den samenhang van het behandelde heeft dit natuurlijk zijn voordeel.

Een 68-tal afbeeldingen, meest microphotografien, vormen een kwistige versiering van het boekje, al zal het essentieele van vele dier figuren den niet-deskundigen lezer, en soms ook den meer deskundigen, ontgaan door het verlies aan duidelijkheid dat de reproductie gewoonlijk meebrengt. Trouwens, histologische en bacterioscopische kennis wordt hierbij voorondersteld.

C. W. G. MIEREMET.

Dr. J. W. van der Valk. Syphilis van mond en keel. Amsterdam, 1917, f 2.25.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek der redactie, bij de lezers een boek in te leiden, dat een zoo bij uitstek gewichtig onderwerp behandelt: de syphilis toch is zeer besmettelijk, komt zeer veel voor en dit vooral in mond en keel in de verschillende stadiën der ziekte; en bovendien worden deze verschijnselen zoo dikwijls niet als zoodanig herkend, tot schade van patient en van geneesheer. Het boek bevat drie voordrachten, zooals deze door schrijver gehouden zijn voor de leden der Amsterdamsche Tandheeskundige Vereeniging.

De eerste voordracht behandelt het *treponema pallidum* als oorzaak der syphilis, het verloop der ziekte in hare verschillende stadiën, en de geneesmiddelen, die tegen de syphilis algemeen worden gebruikt, en waardoor de syphilis te genezen is, mits zij in voldoende mate worden aangewend. Een kort geschiedkundig overzicht besluit dit hoofdstuk.

De tweede voordracht is gewijd aan de beschrijving van de verschijnselen, die de syphilis — zoowel verkregen als congenitaal — in mond en keel kan geven, terwijl ook de door kwik veroorzaakte stomatitis wordt beschreven. (Een voor den patient belangrijke raadgeving niet meer te geven, omdat die nimmer wordt opgevolgd p. 52 is een slechte raad; een eiwitvrij dieet ter voorkoming van stomatitis een krasse maatregel!)

De derde voordracht behandelt verschillende afwijkingen in mond en keel, die op syphilitische veranderingen kunnen lijken en de differentieel-diagnose, waarbij zeer terecht gewaarschuwd wordt voor overschatting van de waarde der Wassermann-reactie als diagnosticum voor een bepaald symptoom.

Ten slotte wordt met nadruk gewezen op het gevaar van overbrenging der besmetting door hand en instrument bij onvoldoende voorzorgsmaatregelen ter ontsmetting.

Een aantal fraaie foto's versiert het boek en verduidelijkt den tekst.

De voordrachten verdienen ook in gedrukten vorm alleszins de groote belangstelling, die bij het uitspreken onderzonden werd.

Utrecht, Jan. 1918. TH. M. VAN LEEUWEN.

J. P. Buckley. Modern Dental Materia medica, pharmacology and therapeutics. P. Blackinston. Philad. f 7.—

Pearce and Macleod. Physiology for dental students. H. Kimpton, London. f 8.—

Voldoende aan het verzoek van de redactie om de bovenstaande boeken te bespreken, moet in de eerste plaats op het groote verschil worden gewezen, dat tusschen deze beide werken bestaat. Het physiologieboek geeft juist, wat de student in de tandheelkunde noodig heeft, het pharmacologieboek geeft — althans in het pharmacologisch gedeelte — zeer weinig wat voor den aanstaanden tandarts van nut kan zijn.

In het boek van Paerce en Macleod worden met kennis van zaken, en op gemakkelijk leesbare wijze de grondbegrippen der physiologie uiteen gezet. De schrijvers hebben zich blijkbaar tot taak gesteld, een kort boek te schrijven, dat de hoofdzaken der physiologie bevat, en dat ook door degenen, die geen bijzondere vooropleiding hebben genoten kan worden begrepen en met genoegen kan worden gelezen. En hierin zijn zij zeer goed geslaagd. Dat hier en daar een opvatting voorkomt, die niet geheel met de onze overeenkomt, doet tot de waarde van het boek niets af.

Geheel anders staat het met het pharmacologieboek. Dit bestaat uit 2 deelen. Deel II, dat »Practical dental therapeutics« omvat, zal hier onbesproken blijven. In deel I wordt gegeven een pharmacologische inleiding (indeeling

van pharmaceutische preparaten, wijze van toediening enz.) en daarna de specieele pharmacologie.

Het groote bezwaar van dit boek is, dat het noch leerboek, noch handboek is, maar — ten minste wat deel I betreft — eigenlijk alleen bestaat uit een lijst van een groot aantal geneesmiddelen met een opsomming van de chemische en physiologische eigenschappen van die middelen en aanwijzingen omtrent therapeutisch gebruik en over de »incompatibles«.

Deze lijst omvat eenige honderden geneesmiddelen, zoodat uit den aard der zaak voor elke stof op zichzelf slechts een zeer geringe plaatsruimte overblijft. En dit is te meer een nadeel omdat blijkbaar slechts zeer geringe pogingen zijn gedaan om te schiften tusschen stoffen, die wèl en die niet voor den tandarts van belang zijn. Zoo wordt over chloroform 1½ bladzijde geschreven, over strychnine één blz. en over tabak ook bijna één blz. De bespreking van deze laatste stof eindigt dan met de uitspraak, »tobacco is not used therapeutically in dentistry«.

Alleen over cocaine wordt wat meer in den breede uitgewijd; novocaine wordt dan in 16 regels afgedaan.

Afgezien van deze bezwaren, die m.i. het boek als leerboek voor studenten in de tandheelkunde reeds onbruikbaar maken, is — althans voor den Nederlandschen tandarts — een nadeel, dat op talrijke plaatsen de schrijver blijk geeft, opvattingen te huldigen, die met die van de moderne pharmacologie in strijd zijn.

STORM VAN LEEUWEN.

B. H. de Beer. *Bacillus fusiformis* als alleiniger Erreger einer Periostitis Mandibulae ossificans. Diss. Zürich 1917.

Deze dissertatie heeft de redactie veel hoofdbreken gekost. Niet omdat zij een zóó omvattend werk is, maar

omdat zij opnieuw de vraag deed rijzen of het toch niet beter is het systeem van sommige andere tijdschriften te volgen en dissertaties niet te bespreken. Een proefschrift immers, is principieel niet meer dan »proefwerk« uit jonger dagen en moet dienen om der faculteit, waarvoor hij wil promoveeren, te bewijzen, dat de schrijver ervan instaat zàl zijn zelfstandig de wetenschap te beoefenen. Beoordeelt men dus het proefschrift, dan beoordeelt men eigenlijk het *judicium* der faculteit. Is dit niet een wat gewaagd bedrijf?

In de tweede plaats betreft het hier een van de drie Züricher doctorat-inhabers, die de tandheelkunde in Holland thans sedert kort telt en kan het oordeel over dit proefschrift, indien het van een gezaghebbend man kwam, een ten onrechte gebezigd argument worden in de nog laaiende titulatuurkwestie. Een ten onrechte gebezigd argument, omdat ons van Zürich nog te weinig materiaal ten dienste staat om over de waarde van het daar verkregen doctoraat reeds een oordeel, in welken zin ook, te mogen vellen.

Aan den anderen kant rijst de overweging, dat, als verschijnsel opgevat, dergelijke zaken niet onbesproken mogen blijven.

Laten we dus, voor wat onze eind*indruk* is, een voorzichtige formulering kiezen.

Het zou een flinke stap in de goede richting zijn, als degenen, die te Utrecht hunne studies voleindigd meenen te hebben, tot een stuk werk als de Beer hier leverde, in staat waren. Hij maakte van zijn onderwerp een ijverige litteratuurstudie, en zal zonder twijfel meer in het bacteriologisch laboratorium hebben gewerkt, dan zijn geschrift doet vermoeden.

Komt het echter ooit tot een Hollandsch doctoraat, (die tijd zij nog ver) dan hopen we, dat de faculteit de afspiegeling van het *eigen* werk sterker geprononceerd in de dissertaties zal wenschen te zien, dan wij in deze vermochten te ontdekken.

B. R. B.
